

[Béla Bartók - Wikipedia](#)

[Oeuvre van Béla Bartók - Wikipedia](#)

Strijkkwartetten: korte inleiding

Def.: muziekstuk geconcipieerd voor vier gelijkwaardige en **onafhankelijke** partijen bestaande uit 2 s-vl, 1 alt-vl en 1 cello; genre: kamermuziek (kwintet: bezetting voor 5 strijkers; extra alt-vl). Conceptie: intieme muzikale conversatie/dialogoog en consequente integratie tussen 4 individuele gesprekspartners, cfr. Goethe: *vier vernünftige Leute sich miteinander unterhalten*. Door de homogene bezetting en het monochroom klankbeeld kon zich een specifieke kwartetstijl ontwikkelen. In volgroeide vorm bestaande uit 4 delen allegro – menuet – largo – finale (sonatevorm) waarbij het menuet (waarin trio) zich vaak voor het langzame deel bevindt of wel eens vervangen wordt door de aanduiding scherzo (iets sneller tempo dan menuet)

Waarom deze cluster? Wat ligt er zo voor de hand?

Tussen s-vl en cello is er een dicht interval, daardoor aanvaardbaar klankbalans; contrabas veel te zwaar, weinig virtuositeit mogelijk, ver beneden expressie en tessituur; met deze 4 instrumenten ontzettend veel variatiemogelijkheden dewelke een ervaren luisteraar nog goed kan onderscheiden: 5 is al te veel en 3 is van alles minder; Gelijkwaardigheid: democratisering van muziek, veel mensen konden spelen, hadden een instrument, en de expressie mogelijkheden van een vl komen overeen met deze van de menselijke stem

Oorsprong:

Ontstaan 18e en te vereenzelvigen met de klassieke **Weense School** (synthese): zijn dé inspiratiebronnen voor later; vooral Mozart en dan Beethoven hebben gezorgd voor een **spectaculaire** ontwikkeling van dit genre. Klassiek = 1775 – 1815 (dus betekenis in enge, smalle zin); geleidelijk aan ontwikkeld en volgroeide vorm in Haydns op.33

Voorlopers in solosonate maar vooral trionsonate (2 vl en basso continuo). Hierbij gold de gebruikelijke concertante uitvoering waarbij de vl de melodische leiding, de alt-vl een ondergeschikte begeleidende rol, neigend naar cellofunctie, en de cello een louter ondersteunende functie innamen.

Richter: **schepper**, aanzetter; uit toentertijd hoog cultuurcentrum Mannheim; deze avant-garde school maakte al een duidelijk onderscheid tussen symfonische werken en kamermuziek en begon ook met het klavecimbel als zelfstandige concerterende partij op te voeren (o.a. Stamitz op.1, 1755)

Haydn: aartsvader, **grondlegger** (overigens ook v.w.b. de S), voor het eerst strijkkwartet tot grote bloei; onmisbare voedingsbodem voor Mozart en Beethoven

Mozart: ging veel verder dan leermeester Haydn (Haydn-kwartet) en ging daarna verder met de **ontwikkeling** van strijkkwintetten, wel gering in aantal maar toch behorend tot de belangrijkste kamermuziek van de 18e.

Beethoven: alhoewel vooral vanaf S3 niet door vorm - blijft klassiek - maar door **zeggingskracht**, taal, dramaturgie en inhoud mijlpalen in de muziekgeschiedenis.

BARTOK BÉLA ook boegbeeld in strijkkwartetten ??

Muzikale persoonlijkheid:

- (Introvert, eenzaam, geen gezelschapsmens, eigen leven niet bespreekbaar, zeer gevoelig en erg verlegen, onhandig in sociale omgang, wel zelfbewust)
- In eerste instantie (zeer goed) pianist maar kiest uiteindelijk voor een compositie carrière
- was én nationalist én wereldburger: internationale verbroedering
- Zeer anti-Hitler/fascisme en wijkt uiteindelijk tegen zin naar V.S.; veel heimwee
- Krijgt in 1945 te horen dat groot deel van verzameld volksliederenwerk (te samen met Kodaly) vernietigd werd door bombardementen; sterft niet lang erna aan een (langdurige) leukemie
- Experimenteert graag; werk is soms erg gewaagd, complex, economisch;
- Enorm geïnteresseerd in volksmuziek (folklore, boerenmuziek 12.000 melodieën verzameld!) en verwerkt/transformeert de geest ervan moeiteloos en origineel in zijn kunstmuziek (deels atonaal en klassiek met archaïsche resten)
- Zeer nauwe vrienden
  - o Zoltan Kodaly (1882-1967) voor Hongarije [Zoltán Kodály - Wikipedia](#)
  - o Tibor Serly(1901 – 1978) voor Amerika [Tibor Serly - Wikipedia](#)
  - o Denijs Dille (1904-2005) voor België [Denijs Dille - Wikipedia](#)

Strijkkwartetten algemeen in Bartok's visie:

- Nemen bijzondere plaats in
- Geven muzikale ontwikkelingsgang weer
- Zijn telkens anders (ook in opbouw)
- Sierlijke melodieën met een zekere aangename spankracht
- Gebruikt regelmatig dansritmen (folklore!)
- Gebruikt ook graag lange akkoorden waarboven een solostem: geeft effect van verlatenheid en oneindigheid van de buitenboerenruimte

Strkkw.	Op.	toon	datum	
1	7	a min	1909	laat-romantisch; melodisch rijk;
2	17		1917	moderato – rondo – adagio
3			1927	minder lyriek; harder, scherper; gecomprimeerd
4			1928	5-delig; contrast, constructief, lineair, pittig
5			1934	toegankelijker;
6			1939	somber; thematische eenheid

Strijkkwartet nr. 2 (Bartók) - Wikipedia	3 dl, incl. bew. 2
String Quartet No. 3 (Bartók) - Wikipedia, the free ...	4 dl
String Quartet No. 4 (Bartók) - Wikipedia, the free ...	5 dl
Strijkkwartet nr. 5 (Bartók) - Wikipedia	5 dl
String Quartet No. 6 (Bartók) - Wikipedia, the free ...	4 dl

Strijkkwartet nr. 1

- Beheerst compositie; thematische eenheid; beseft kwartet-ensemble
- Geschreven als reactie/culminatie op onbeantwoorde liefde voor Sefi Geyer, beroemd violiste [Stefi Geyer - Wikipedia, the free encyclopedia](#)
- Opeenvolging van de drie bewegingen: steeds (ver)snellend gaande van een redelijk gecompliceerde en a.h.w. in elkaar kronkelende 1^e beweging naar de onstuimig bedwelmende krachtige 3^e beweging; de delen lopen in elkaar over;
- Bewegingen:
  1. Lento
  2. Allegretto
  3. Allegro vivace

Lento: 9'15

- Door Bartok zelf beschreven als een *funeral dirge* (treurzang, begrafeniszang) ↔ Kodaly spreekt eerder van een *return to life* die vooral in de volgende delen tot uiting komt.
- Doet nog erg 19^e eeuw romantisches aan waarbij droefheid en wanhoop (dus nogal wat dalende noten en gebruik van chromatiek) met weemoedige nostalgie de toon voeren
- 1^e en 2^e vl spelen imiterend telkens 2 dalende mineur in sexten
- Intro cello met alt-vl: eerder lager register en funeraal
- (wijfelend) brugje naar ...

Allegretto 7'40

- meerdere thema's tot ontwikkeling terugkerend in een sublieme reprise
- delicaat en geestig thema dat verder stapsgewijs ontwikkeld wordt in allerlei variaties
- sfeer is ambigu: niet onmiddellijk en wat dubbelzinnig en toch geslaagd interspel tussen de instrumenten
- eindigt in enige angst herkenbaar aan een pulserende ostinato die enigszins doorstroomt naar ...

Allegro vivace 11'30

- geestig en capricieus; ± sonatevorm en folkloristisch; dansritme en pentatoniek; ostinato en rubato: een return to life?
- langste van de drie delen: een steeds in variatie weerkerend thema heeft een enigszins vittend, scheldend karakter; het wordt in verschillende episodes heftig en krachtig gespeeld, met af en toe serene rustige tussenperiodes; coda 10.15

[Strijkkwartet nr. 1 \(Bartók\) - Wikipedia](#)   toelichting ; geen muziek

Volledig strkkw:

[Bartok - String Quartet No. 1 - YouTube](#)   Incl. intro-toelicht.: 5'40 - 15'0 – 24'15

[Béla Bartók - String Quartet No. 1 in A minor ... - YouTube](#)   0'00 – 9'14 – 17'23

Per beweging/deel:

[Béla Bartók - String Quartet No. 1, I - YouTube](#)

[Béla Bartók - String Quartet No.1 - II. Poco a poco ... - YouTube](#)   partituur

[Béla Bartók String Quartet No. 1 Op. 7, II - Poco a ... - YouTube](#)

[Béla Bartók - String Quartet No. 1, III - YouTube](#)